

teacher, the profile of practices may have been only a selective picture. The principles were uncovered initially from a close consideration by teacher and researcher of practices adopted in the first observed lesson. Although these were supplemented by the teachers' specification of other favoured practices and from a lesser number practices observed in two further lessons, they represent a mere snapshot of the teachers' potential repertoire. This implies that even the wide range of practices revealed in the data was not as diverse as it may have been if we had identified practices across a larger number of lessons. However, it remains likely that more data on practices would further confirm the patterns discovered in the study.

BIBLIOGRAPHY

1. Breen, M. Principles and Practices of ESL teacher: a study of teachers of adults and children / M. Breen, B. Hird, M. Milton. – Mount Lawley, Australia: Applied language and literacy Research, Edith Cowan University, 1998. – 79 pp.
2. Dewey, J. How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process / J. Dewey. – Boston, MA: D.C. Heath & Co Publishers, 1933. – 301 p.
3. Dewey, M. Towards a post-normative approach: Learning the pedagogy of ELF / M. Dewey // Journal of English as a Lingua Franca. – 1(1), 2012. – P. 141–170.
4. Kincheloe Joe L. Toward a Critical Politics of Teacher Thinking: Mapping the Postmodern / Joe L. Kincheloe. – Westport: Bergin & Garvey, 1993. – 280 p.

5. Kumaravadivelu, B. Beyond. Methods: Macrostrategies for Language Teaching. / B. Beyond Kumaravadivelu. – Yale University Press, New Haven and London, 2003. – 49 p.

6. Sifakis N. C. Challenges in teaching ELF in the periphery: The Greek context. / N. C. Sifakis // ELT Journal, 63, 2009. – P. 230–237.

7. Vettorel P. Fostering awareness of the pedagogical implications of World Englishes and ELF in teacher education in Italy / P. Vettorel, S. Corrizato / Studies in Second Language Learning and Teaching Department of English Studies, Faculty of Pedagogy and Fine Arts, Adam Mickiewicz University, Kalisz. SSLT 6 (3). – 2016. – P. 487–511.

8. Zeichner K. Reflective teaching: an introduction / K. Zeichner, D. Liston. – Mahwah (N.J.): Lawrence Erlbaum Associates, 1996. – 92 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАБЕЛКО Олена Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: міжкультурна комунікація, професійна педагогіка, компаративна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HABELKO Olena Mykolayivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Linguodidactics and Foreign Languages Department, Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: intercultural communication, professional pedagogy, comparative pedagogy.

Дата надходження рукопису 12. 03. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул

УДК 141.7:316.61

ГАЛЕТА Ярослав Володимирович –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: yaroslavgaleta76@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ОНОВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Упродовж останнього століття світ був свідком колосальних змін в житті людей і суспільства, в розвитку технологій і культури. Основним елементом, що супроводжує ці зміни, є зміни в людській комунікації.

Більшість дослідників ролі персональних компютерів і комп'ютерних мереж відмічають, що їх поширення веде до становлення інформаційного суспільства. Проте

впровадження інформаційних технологій як засобу пошуку, збору, зберігання, обробки, надання, поширення інформації в житті людини не наближує нас до інформаційного суспільства, про яке писали Д. Белл, А. Турен, Е. Тоффлер, П. Дракер, З. Бжезинський, Й. Масуда та ін. Інформаційне суспільство ще не відбулося, хоча основні атрибути присутні. Інформації в сучасному суспільстві багато, вона відіграє колосальну роль, проте в триаді повідомлення – комунікація – інтерпретація

сама операція трансляції є визначальною. Відмітимо також, що принципово важливим виявляється той факт, що пріоритетним останніми роками став розвиток не інформаційних, а технологій симуляцій – технологій віртуальної реальності. У результаті нарощування оперативної пам'яті й швидкодії комп'ютерів, а також створення нового програмного забезпечення виникають не лише якісно нові форми передачі й обробки даних, але в першу чергу досягається усе більша схожість між роботою на комп'ютері й управлінням реальними об'єктами, а також схожість комунікацій в режимі online із спілкуванням в реальному просторі – часі. Комп'ютеризація повсякденного життя вводить до ужитку віртуальну реальність як комп'ютерні симуляції реальних речей і вчинків. Таке інтенсивне останніми роками використання технологій віртуальної реальності має соціальний сенс – заміщення соціальної реальності її комп'ютерними симуляціями. Цей соціальний аспект розвитку комп'ютерних технологій явно переважає над технічним аспектом.

Отже, актуальність проблеми становлення особистості, зокрема її соціальної зрілості, в умовах оновлення інформаційної культури суспільства впливає, з одного боку – з онтологічної значущості інформації у бутті, з іншого боку, з підвищення функціонального значення інформації у житті людини у сучасному суспільстві, у якому інформація стала системоутворюючою цінністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми соціальної зрілості знайшли своє відображення в психологічних концепціях соціалізації-індивідуалізації особистості Г. М. Андрєєвої, І. С. Кока, Б. Д. Паришна; соціальних установок і ціннісних відношень (В. М. Мясичев, Ш. А. Надирашвілі, П. Н. Шихирев, В. О. Ядов); розробках проблем керівництва і лідерства Є. М. Дубовської, Р. С. Немова, Т. М. Ньюкома, Ф. Фідлера; соціальних конфліктів (В. О. Соснін); стійкості поведінки в екстремальних соціальних умовах (О. О. Журавльов, В. О. Хащенко); у теоретичних уявленнях про особистісну зрілість у вітчизняній (О. Г. Асмолов, Б. С. Братусь, В. П. Зінченко, В. С. Мухіна, В. А. Петровський, Н. І. Соболева, В. І. Слободчиков) і зарубіжній психології (А. Адлер, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Фромм); у дослідженнях умов становлення людини як суб'єкта пізнання (Г. В. Акопов, В. Я. Ляудіс, В. О. Якунін); у розробці методів активного соціально-психологічного навчання (Ю. М. Ємельянов, Є. С. Кузьмін, Л. О. Петровська) та ін. Проте місце соціальної зрілості як фактору становлення особистості в умовах

інформаційного суспільства розкрито не повною мірою.

Мета статті. Показати залежність визначення змісту зрілості особистості від конкретної культури суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процеси спілкування, взаємодії мають специфіку прояву в умовах збільшення ролі інформаційно-комунікаційних технологій в життєдіяльності людини, а це в свою чергу говорить про особливість становлення особистості.

Обумовленість розвитку особистості процесуальними і змістовними характеристиками спілкування, в яке вступає особистість, тими ролями, які особистість переймає на себе, спираючись у виконанні ролі на певні особистісні властивості, тим самим закріплюючи їх в собі, не вичерпується розглядом етапів онтогенезу до її зрілості (чи онтогенетичної дорослості). І надалі, залежно від того, з ким відбувається спілкування, в якій ролі з'являється особистість в цьому спілкуванні, на які свої ресурси і особистісні якості спирається, актуалізуючи їх у відношенні з іншою людиною, особистість продовжує змінюватися. Те, через які значущі стосунки і ситуації спілкування проходить людина, яку суб'єктну активність при цьому реалізує, в чию адресу ця активність спрямована (у відношенні до кого особистість себе проявляє у своїй активності), яким особистісним сенсом наділена активність, і є «шлях особистості», її становлення і самовизначення.

Важливим є і те, що інформаційні технічні засоби здійснюють майже миттєву передачу культурних цінностей, начебто стискуючи простір і прискорюючи час. Інформація передається в режимі реального часу, створюючи причетність користувача до того потоку історії, який плине саме зараз.

Пасивне споживання інформації за допомогою комп'ютера, телебачення, аудіо, радіо, телефону все більше витісняє активні форми дозвілля, творчості, пізнання, формує жорсткість мислення, позбавляє людей безпосереднього спілкування одного з одним. Звуження персонального простору, відчуження від живої природи викликає мимовільне прагнення до спрощення картини світу, страху ухвалення рішень, страху відповідальності. Електронне спілкування позбавлене багатьох аспектів соціального контексту, присутнього за умови особистісного контакту. Людина, користуючись комп'ютером, схильна висловлюватися вільніше.

Телекомунікаційні ресурси дозволяють людині бути незалежною від часу і простору. В умовах підключення до розгалужених комп'ютерних мереж вони можуть

спілкуватися з людьми в будь-якій точці земної кулі, брати участь в групових дискусіях, телеконференціях.

Цілком природно, що зміна мислення людей здійснює вплив на їхню поведінку, потреби і способи їх задоволення, на увесь спосіб життя індивідів і суспільства в цілому. Ця обставина робить соціально значущою дослідження проблем соціалізації особистості під впливом комп'ютерної техніки. Взаємодія людини і комп'ютера стає явищем соціальним і є не просто спілкування людини з технікою, а активний процес взаємодії людини з інформаційним багатством накопиченого віками людського досвіду.

Спираючись на вище викладене, зазначимо, що соціалізація людини у кіберпросторі, з одного боку, є відносно інноваційним феноменом, з іншого боку, вже давно є фактичною реальністю нашого світу, невід'ємною частиною соціалізації сучасної особистості, а також двигуном науково-технічного, економічного і соціального прогресу людського суспільства. Звертаючи увагу про інтернет-соціалізацію, необхідно зробити акцент на тому, що саме по собі інтернет-середовище є новим рівнем соціальної мережевої (присутнє перманентне зростання кількості користувачів) взаємодії сучасних людей практично різного віку, принаймні, від підлітків до літніх людей, в процесі їхньої соціалізації у кіберпросторі.

Отже, у сучасну епоху інформаційного вибуху й інформаційної революції людство вимушене за обмежений час здійснити пристосування до нових умов свого буття. Це різко актуалізує необхідність обговорення самої проблеми взаємодії людини з інформаційним середовищем.

На думку Л. Мамфорда, людина, передусім, є твариною, що творить власний розум, приборкує себе і самопрограмує. Первинним джерелом усіх видів її діяльності можна вважати, передусім, її власний організм і соціальну організацію, в якій цей організм набуває повнішого вираження. Поки людина не зробила чого-небудь з самого себе, вона не багато може зробити у світі, що оточує її [4].

Роль культурнотвірної діяльності в розвитку людини ще не вивчена пропорційно її значущості в цьому процесі. Це повною мірою можна віднести і до ролі інформаційної культури в розвитку людини як біологічної і соціальної істоти.

Відносно нещодавно розвиток суспільства характеризувався як соціокультурний, проте сьогодні він виглядає швидше як технократичний. Духовний, інтелектуальний потенціал суспільства усе більш ідентифікується з інформаційним, викликаючи зміни в культурі, мові, способі життя і навіть в

мисленні. Інформація й інформованість особистості стали підмінити її знання, людські здібності осмислення і розв'язання проблем.

Було б простою утопією ігнорувати розвиток техніки і її дію на людину й суспільство в цілому, оскільки вона є матеріальним засобом людської діяльності, а, отже, і культури. Можна погодитися з В. М. Рознім, коли він пише, що людська діяльність має дві складові – акти діяльності, що реалізуються на раціональній основі, і культурні компоненти, що живуть за іншою логікою. Тому, робить висновок він, що більшість проблем, що постають сьогодні в суспільстві, не вдається вирішити науково-технічним способом [7].

Ж. Бодрійяр, що вивчав проблеми інформаційного суспільства, вважав, що сучасна культура – це культура знаків. Але знаки, замість того щоб відбивати дійсність, симулюють її. Сучасне суспільство, за Бодрійяром, заповнене знаками. Щодня засоби масової комунікації обрушують на споживача величезну кількість фактів і їх інтерпретацій. Свідомість виявляється розколотою через те, що він не може розібратися в усьому цьому і відрізнити свої власні бажання від чужих [1]. Тому зараз дуже актуальне завдання аналізу позитивних і негативних аспектів процесу адаптації

Проблема адаптації людського соціуму здійснюється не стільки за рахунок адаптивних фізіологічних здібностей, скільки за рахунок побудови надіндивідуальної адаптивної системи – культури.

Як ми знаємо, особистість і соціум є двома полюсами соціальної дійсності, де особистість є конкретно-історичне явище, а суспільство формує властивий йому тип особистості.

Головний сенс соціального розвитку людини Д. І. Фельдштейн бачить в привласненні суспільної сутності людини. Міра оволодіння людиною соціальним досвідом дій і стосунків, усвідомлення себе в суспільстві, бачення себе в інших людях, готовність до відповідальної дії у навколишньому світі – результат соціального розвитку.

Перспективним нам видається розгляд особистісного розвитку в умовах інформатизації відносно соціальної зрілості.

Загальноживане розуміння поняття «зрілість» наведено в словниках. Словник української мови визначає «зрілість» як «стан організму, який досяг повного розвитку; високий ступінь розвитку, досконалості, майстерності». І далі «зрілий – який досяг певного розвитку, властивого людині; який має великий досвід, досяг високої майстерності, цілком сформований; глибоко продуманий,

створений, здійснений на основі великого досвіду, майстерності і т. ін.» [8].

На думку Л. М. Когана поняття «зрілість» може бути застосоване у будь-якій складній системі для характеристики її окремих елементів і всієї системи в цілому. І це такий стан елементів і всієї системи, при якому даний елемент здатний цілком здійснити свої функції, реалізовувати в практичній діяльності (функціонуванні) свої якісні характеристики. Тобто зрілість системи в цілому означає повну реалізацію її системної якості [3].

З безлічі визначень зрілої особистості, у яких фіксуються основні прояви властивостей, заслуговує на увагу трактування П. Я. Гальперіна, який вважає, що особистість можна вважати зрілою тоді, коли вільно і свідомо вибираються і ставляться нею цілі своїх дій (з урахуванням причинних відносин, свого морального почуття), за наслідки яких особистість несе відповідальність перед природою, суспільством і своїм сумлінням [2].

У соціально-психологічному контексті поняття «зрілість» найчастіше трактується як досягнення в розвитку особистості й індивідуальності, які характеризуються здатністю людини до «самостояння² в житті, коли вона не потребує тих «підпор» і «допомогах» з боку інших, які б підтримували її життєву рівновагу і забезпечували б протистояння труднощам життя (К. О. Абульханова-Славська, Г. М. Андреева, О. Г. Асмолов, В. І. Слободчиков та ін.).

Зокрема, Г. С. Сухобська [9; 10] у низці своїх робіт зупиняється на характеристиці найважливіших атрибутів індивідуально-психологічної зрілості, до яких вона відносить наступні здібності: – до самостійного прогнозування своєї поведінки в будь-яких життєвих ситуаціях на основі розвинених умінь здобувати потрібну інформацію і аналізувати її стосовно цілей, пов'язаних з розв'язанням конкретних і нестандартних ситуацій в усіх сферах життєдіяльності; – до мобілізації себе на виконання власного рішення про дію всупереч різним обставинам і внутрішньому соціально не вмотивованому бажанню його припинити («втомився», «не хочу», «важко» і тому подібне); – до самостійного відстежування ходу виконання власних дій і їх результатів (що припускає готовність особи до «нормального уявного роздвоєння» на «Я-виконавця» і «Я-контролера»); – до прояву оцінної рефлексії на основі сформованої самосвідомості й об'єктивної неупередженої оцінки своїх думок, дій, вчинків; – до емоційно-адекватної реакції на різні ситуації власної поведінки.

Загальнофілософське розуміння цього поняття передбачає, що йдеться про складну систему з особливим типом функціонування і

розвитку. Її притаманна внутрішня оптимальність. Саме оптимальність функціонування забезпечує не тільки спрямованість розвитку особистості, виникнення і нагромадження її нових стратегічних можливостей, але виявляє себе як показник її цілісності, організованості, що є важливим фактором її подальшого розвитку.

Узагальнюючи різнобачення змісту феномену «соціальна зрілість особистості», В. В. Радул зазначає, що: «особистість є суб'єктом діяльності людини, яка в свою чергу спрямована на перетворення навколишньої дійсності» [5, с. 25–26]. Кожна людина засвоює конкретно-історичні форми і способи пізнання світу й формує тим самим індивідуальну, неповторну особистість у культурному змісті, сформовану власним життєвим досвідом і способом його пізнання [5].

Проведений аналіз показав залежність визначення змісту зрілості особи від конкретної культури, «оскільки людина формується в конкретному історичному часі й просторі, в процесі практичної діяльності і виховання» [6, с. 41].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрому. В статті акцентовано увагу на вплив інформації на суспільне життя. Показано залежність змісту зрілості особистості від конкретної культури суспільства. Перспективи подальших наукових пошуків зумовлені взаємовпливами феноменів інформаційного суспільства та особистості людини.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бодрийяр Ж. В. Тени молчаливого большинства, или Конец социального / пер. Н. В. Сулова. / Ж. Бодрийяр: Изд-во Урал. Ун-та, 2000. – 96 с.
2. Гальперин П. Я. Введение в психологию / П. Я. Гальперин. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1976. – 150 с.
3. Коган Л. Н. Цель и смысл жизни человека / Л. Н. Коган. – М.: Мысль, 1984. – 252 с.
4. Мамфорд Л. Техника и природа человека // Новая технократическая волна на Западе. – М.: Прогресс, 1986. – С. 225–239.
5. Радул В. В. Соціальна зрілість особистості / В. В. Радул. – Харків: Мачулін, 2017. – 442 с.
6. Реан А. А. Социальная педагогическая психология / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. – 574 с.
7. Розин В. М. Понятие и современные концепции техники / В. М. Розин. – М.: ИФ РАН, 2006. – 255 с.
8. Словник української мови. В 10 томах. Т. 3. / Ред. кол. І. К. Білодід та ін. – К: Наукова думка, 1972. – 744 с.

9. Сухобская Г. С. Понятие «зрелость социально-психологического развития человека» в контексте андрагогики // Новые знания / Г. С. Сухобская. – 2002. – №4. – С.17–20.

10. Сухобская Г. С. Социальная и социально-психологическая зрелость: основы идентификации личности в образовательном процессе // Понятийный аппарат педагогики и образования. – Вып. 5 / Отв. ред. Е. В. Ткаченко, М. А. Галагузова. – М.: Гуманитар. Изд.центр ВЛАДОС, 2007. – С. 215–218.

REFERENCES

1. Bodriyar, Zh. V. (2000). *Teni molchalivogo bol'shinstva, ili Konec social'nogo*. [Shadows of silent majority, or End of social]. Ekaterinburg.

2. Gal'perin, P. YA. (1976). *Vvedenie v psihologiyu*. [Introduction to Psychology]. Moscow.

3. Kogan, L. N. (1984). *Cel' i smysl zhizni cheloveka*. [The purpose and meaning of human life]. Moscow.

4. Mamford, L. (1986). *Tekhnika i priroda cheloveka*. [Technology and nature of man]. Moscow.

5. Radul, V. V. (2017). *Social'na zrilist' osobistosti*. [Social maturity of the individual]. Kharkiv.

6. Rean, A. A. (2008). *Social'naya pedagogicheskaya psihologiya*. [Social pedagogical psychology]. Spb.

7. Rozin, V. M. (2006). *Ponyatie i sovremennye koncepcii tekhniki*. [Concept and modern concepts of technology]. Moscow.

8. *Slovník ukraїns'koї movi. V 10 tomah. T.3.* (1972). [Dictionary of the Ukrainian language.]. Kyiv.

9. Suhobskaya, G. S. (2002). *Ponyatie «zrelost' social'no-psihologicheskogo razvitiya cheloveka» v kontekste andragogiki*. [The concept of «maturity of the socio-psychological development of man» in the context of andragogy]. Moscow.

10. Suhobskaya, G. S. (2007). *Social'naya i social'no-psihologicheskaya zrelost': osnovy identifikacii lichnosti v obrazovatel'nom processe*. [Social and socio-psychological maturity: the basis for identification of the individual in the educational process]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАЛЄТА Ярослав Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: становлення і розвиток особистості в інформаційному суспільстві.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HALETA Yaroslav Volodimerovich – PhD, Assistant Professor, Department of Pedagogics and Educational Management of Centralukrainian Volodymyr Vinnichenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: formation and development of personality in the information society.

Дата надходження рукопису 12. 02. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. В. Радул.

УДК 796.011.1:629.7

ГАЛІМСЬКА Інна Іванівна –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізичної та

психофізіологічної підготовки

Кіровоградської Льотної Академії

Національного Авіаційного Університету

e-mail: galimskiy@rambler.ru

САМОСТІЙНЕ ФІЗИЧНЕ ТРЕНУВАННЯ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНЬОГО АВІАФАХІВЦЯ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні

трансформаційні процеси, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя, зумовлюють постійне зростання вимог до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців. На сьогодні пріоритетним завданням вищої освіти є формування нової генерації фахівців, здатних на основі інтеграції загальнолюдських і професійних цінностей реалізувати в професії індивідуальний спосіб життєдіяльності, орієнтуватися на сучасні технології, напрацьовувати власну

стратегію професійної діяльності, реально оцінювати свої можливості та нести відповідальність за результати своєї праці. Відповідно актуальною проблемою для педагогічної теорії та практики є формування професійно значущих якостей особистості майбутнього фахівця, спрямоване насамперед на створення передумов для виходу студента на оптимальну траєкторію власного професійного розвитку.

Викладене повною мірою стосується й проблеми підготовки фахівців цивільної авіації, здатних до виконання професійної